

I.

Zpráva o situaci v oblasti migrace ke dni 30. listopadu 2016

Tento materiál byl vytvořen Ministerstvem vnitra v rámci plnění usnesení vlády ze dne 12. října 2015 č. 824, kterým se mění usnesení ze dne 29. července 2015 č. 621, o Strategii migrační politiky České republiky a Komunikační strategii České republiky k migraci. Členům vlády je zpráva předkládána každých 14 dní a poskytuje jim aktuální informace vztahující se k období uplynulému od předložení poslední zprávy.

1. Situace v České republice

Pokračující migrační vlna se i v druhé polovině listopadu 2016 vyhýbá České republice, na jejímž území jsou ve spojitosti s migrační krizí zjišťováni pouze jedinci či malé skupiny migrantů.

V období od 16. do 30. listopadu 2016 bylo v České republice evidováno celkem 50 žádostí o mezinárodní ochranu. Nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu podali státní příslušníci **Ukrajiny**, konkrétně **15 žádostí**. Dalšími v pořadí byli žadatelé z **Ruské federace (5), Ázerbájdžánu (4) a Iráku (4)**.

V rámci tranzitní nelegální migrace bylo od počátku posílených opatření vyhlášených dne 17. června 2015 do konce sledovaného období zjištěno **3 800 osob**. V období od 16. do 30. listopadu 2016 bylo zjištěno **26 případů tranzitní nelegální migrace**. Mezi zjištěné jedince patřili občané Pákistánu (9), Afghánistánu (5), Iráku (5), Iránu (3), Egypta (1), Guineji (1), Nepálu (1) a Tuniska (1). K těmto zjištěním došlo v Ústeckém kraji (18) a Jihomoravském kraji (8). Ve sledovaném období byly mezi příchozími zjištěny 2 děti do 15 let, avšak žádná žena. Všechny zjištěné osoby cestovali do Německa.

V zařízeních pro zajištění cizinců pobývalo k 30. listopadu 2016 celkem 73 osob. V ZZC Bělá pod Bezdězem bylo k tomuto datu zajištěno 8 jedinců, v ZZC Vyšní Lhoty 7 jedinců a v ZZC Balková 58 jedinců. Mezi hlavní zajištěné státní příslušnosti v českých ZZC momentálně patří **občané Ukrajiny (27), Pákistánu (10), Vietnamu (6) a Afghánistánu (4)**. V současné době se v českých ZZC nachází 8 žen (ZZC Bělá pod Bezdězem).

2. Situace v Evropské unii

Řecko a vývoj na západo-balkánské migrační trase

Stav na západo-balkánské migrační trase je v návaznosti na **společné prohlášení členů Evropské rady a tureckého premiéra** z 18. března 2016 a na její faktické uzavření již několik měsíců takřka neměnný. Přijatá opatření mají za následek **výrazné snížení počtu příchozích migrantů z Turecka do Řecka**, kdy denní průměr se stabilně pohybuje pod hranicí 100 osob. Dohoda mezi EU a Tureckem se obecně těší podpoře členských států, avšak v jejím provádění můžeme i nadále identifikovat několik křehkých faktorů.

Určitý pokrok je možno zaznamenat u přesídlování v rámci schématu 1:1, kdy k 29. listopadu **došlo k přesídlení celkem 2377 syrských uprchlíků z Turecka do členských států EU**, avšak problematické a neefektivní nadále zůstává navracení osob z Egejských ostrovů – k 29. listopadu **bylo navraceno pouhých 748 osob** (z toho pouze 95 Syřanů). Neefektivita tohoto mechanismu je způsobena především povinností vyplývající z evropského azylového *acquis* posoudit žádost o azyl všech osob, které o ni na řeckých ostrovech požádají. Žadatele tak nelze vrátit zpět do konečného vyřízení jejich žádosti (včetně odvolání). Drtivá většina osob vrácených do Turecka se rekrutuje z kategorie osob, které v Řecku o azyl nepožádaly, resp. z osob, které dobrovolně požádaly o návrat. Naopak majorita osob přibývajících na Egejské ostrovy o azyl požádala a není proto možné je proti jejich vůli vrátit až do konečného (druhoinstančního) rozhodnutí o jejich žádosti.

Vzájemné vztahy a provádění dohody EU-Turecko do veliké míry komplikuje vnitropolitické dění v Turecku po neúspěšném červencovém puči. Jednou oblastí je splnění **podmínky vízové liberalizace** s termínem do konce tohoto roku. Komise ve své zářijové hodnotící zprávě sice uvedla, že se již s Tureckem dohodla na pokračování dialogu s cílem nalézt praktická řešení, avšak několik členských států se s ohledem na vnitropolitické dění k otázce staví velice distancovaně, a proto nelze vyloučit případnou blokadu z jejich strany. S cílem předejít/ulevit případnému politickému tlaku v členských státech EU při odstraňování vízové povinnosti navrhla Evropská komise doplnit společné vízové *acquis* o tzv. suspenzivní mechanismus, který by měl usnadnit znovuzavedení víz ve vymezených případech. Tento návrh je stále ve stádiu projednávání společné pozice Rady EU. Diskuse nad další podmínkou, tj. **pokračování přístupových jednání**, se stala velice aktuální v posledních týdnech, kdy dne 24. listopadu Evropský parlament (EP) vydal očekávané právně nezávazné usnesení, kde vyzývá k dočasnému pozastavení přístupových rozhovorů s Tureckem. To se setkalo s velice ostrou kritikou prezidenta Erdogana, který již pohrozil otevřením tureckých hranic pro nelegální migraci do EU.

Z celkového příslibu 3 mld. EUR Evropská komise v rámci **nástroje pro uprchlíky v Turecku** již alokovala 2.239 mld. EUR pro období 2016-2017 (do současné doby bylo vyplaceno okolo 667 mil. EUR).

Uzavření západo-balkánské trasy, neefektivita navracení migrantů a pomalé provádění relokací **vytváří trvalý tlak na Řecko**, které na svém území hostí přes 61 000 migrantů (dle statistik IOM). Situace je kritická především na řeckých ostrovech, kde nejsou vytvořeny dostatečné ubytovací kapacity, což se, mimo jiné, negativně podepisuje především na bezpečnostní situaci v hotspotech. Několik členských států v návaznosti na řecké nezvládnutí situace dočasně zastavilo vysílání svých národních expertů do hotspotů ze strachu o jejich bezpečnost. **K 30. listopadu pobývalo na ostrovech 16 417 osob při kapacitě pouhých 7 450 míst.** Řecká strana se celkovou situací snaží řešit prostřednictvím přijetí nejrůznějších opatření, vč. nové legislativy, avšak tato celková snaha se stále potřebně nepromítá v praxi. Krom nedostatečných ubytovacích kapacit na ostrovech, jejichž počet zůstává i přes nejrůznější apely několik měsíců stále neměnný, se jako velký problém jeví neefektivita řeckých odvolacích soudů, které svými pomalými rozhodnutími znemožňují plynulé provádění návratů do Turecka dle společného prohlášení EU-Turecko z 18. března 2016. Od začátku roku **do 30. listopadu byl do Řecka zaznamenán příchod celkem 171 785 osob (statistika UNHCR)** – nejvíce jsou nadále zastoupeni občané Sýrie, Afghánistánu, Iráku a Pákistánu.

V důsledku uzavření řecko-makedonské hranice a prohlášení EU-Turecko došlo též **ke zvýšenému migračnímu tlaku na hranici Turecka s Bulharskem.** V návaznosti na bulharskou žádost a na výsledky zářijové Evropské rady, EU již navýšila finanční podporu Bulharsku a pod hlavičkou agentury Frontex/Evropské pohraniční a pobřežní strážce do země vyslala experty, kteří asistují při kontrole pozemních hranic (v současné době je v zemi rozmístěno 161 expertů a další potřebné technické vybavení). Další alternativní trasy pro migraci přes Albánii jsou (zejména díky špatné přístupnosti) využívány spíše sporadicky.

Itálie a vývoj na centrální středomořské trase

Zatímco na východní středomořské trase došlo v uplynulých měsících k výraznému snížení počtu příchozích, celková **situace na centrální středomořské trase** (s Itálií jako vstupním bodem) **zůstává v porovnání se stejným obdobím roku**

2015 velice podobná. Vliv na příliv migrantů prozatím nemá ani zhoršující se počasí, kdy hodnoty počtu příplutí v říjnu a listopadu 2016 naopak ukazují rostoucí trend v porovnání s rokem 2015 (např. hodnoty v listopadu 2016 dosahují více než třikrát větších hodnot než v předchozím roce). Důvodem jsou posílené námořní operace okolo severoafrického pobřeží, které v regionu nepůsobí jako prevence, ale naopak motivují převaděče vysílat na moře více migrantů, protože zde existuje záruka jejich záchran a převozu na evropskou pevninu. Jako nejčastější bod pro vyplutí z Afriky nadále zůstává Libye, následována Egyptem a Tureckem. Stále častěji se též objevují vyplutí z Tuniska a zejména z Alžírsku, kde došlo k meziročnímu nárůstu o několik stovek procent. Denní průměr přípluvších se v měsíci listopadu pohyboval okolo 450 osob, od začátku roku **do 30. listopadu se dohromady jedná o 172 897 osob** (dle statistik UNHCR). Nejpočetněji jsou zastoupeny národnosti ze subsaharské Afriky, zejména občané Nigérie, Eritrey, Súdánu, Gambie a Pobřeží slonoviny (s výjimkou občanů Eritrey se žádné národnosti pro relokaci z Itálie nekvalifikují). Proces řádné registrace přípluvších osob je do značné míry komplikován faktem, že 70% všech vylodění se děje mimo oficiální hotspoty.

Evropská komise a Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) chtějí problematiku řešit vytvořením **partnerství s třetími zeměmi** (zejména právě s africkými), kdy otázka migrace by se měla stát klíčovým tématem dialogu. ESVČ ve spolupráci s Komisí a za přispění členských států v současné době pracuje na tzv. kompaktech se čtyřmi klíčovými zeměmi původu migrace (Nigérie, Mali, Senegal, Etiopie) a jednou zemí tranzitu (Niger). Konkrétnější výsledky těchto snažení by měly být zveřejněny na prosincové Evropské radě, kdy se při této příležitosti plánuje i předložení hodnotící zprávy.

Snahy o reformu společného systému/Legislativní návrhy

S cílem **reformovat (dle Evropské komise aktuálně nefunkční) společný evropský azylový systém** (SEAS) vydala Komise dne 4. května 2016 návrhy novely dublinského nařízení, nařízení k databázi EURODAC a návrh nařízení posilujícího mandát Evropského podpůrného azylového úřadu (EASO). Následně v červenci Komise představila, tzv. druhý azylový balíček, kde mj. navrhla legislativu ustavující společný rámec EU pro přesídlování a představila tři legislativní návrhy, které mají posílit integraci azylových pravidel. Komise navrhla nahradit směrnici o azylovém řízení a kvalifikační směrnici nařízením. Dále hodlá provést revizi směrnice o podmínkách přijímání žadatelů o azyl. Všechny legislativní návrhy jsou v této době diskutovány na pracovních skupinách Rady.

Návrh revize **obsahuje pro řadu ČS problematické aspekty, mj. mechanismy, které předpokládají povinné přerozdělování migrantů, ale též aspekty posilující kompetence EU v dotčené oblasti na úkor ČS.** Z jednání Rady JHA 13. října 2016 vyplynul požadavek na svolání speciálního jednodenního zasedání ministrů vnitra zaměřeného právě na problematiku reformy SEAS, které se uskuteční 9. prosince 2016.

Součástí reformovaného systému mají být také opatření týkající se ochrany vnějších hranic EU. **Evropská pohraniční a pobřežní stráž** (European Border and Coast Guard - EBCG), jejímž hlavním úkolem je usměrňování migračních toků a zajištění bezpečnosti evropského prostoru, zahájila svoji činnost 6. října 2016. Je sestavena z Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (agentura Frontex) a z orgánů ČS.

Systém vstupu a výstupu (Entry/Exit System – EES) a **Systém EU pro cestovní informace a povolení** (European Travel Information and Authorisation System –

ETIAS) pak představují digitální formu opatření ochrany hranic EU. **EES** byl navržen EK v rámci balíčku „Silnější a inteligentnější hranice v EU“ a jeho cílem je zlepšit kvalitu hraničních kontrol prostřednictvím vytvoření databáze o osobách překračujících vnější hranice EU, zajistit identifikaci tzv. overstayerů (osob, které překročily dobu povoleného pobytu v schengenském prostoru), či posílit vnitřní bezpečnost a bojovat proti terorismu. SK PRES by mělo v brzké době ukončit projednávání návrhu EES v rámci Rady a následně budou zahájena jednání s Evropským parlamentem. Podstata **ETIAS** spočívá v předběžném bezpečnostním prověření osob třetích zemí cestujících do Schengenu a zhodnocení, zda daná osoba nepředstavuje bezpečnostní či migrační riziko s tím, že na jejím základě bude možné odepřít vstup do Schengenu. Systém ETIAS by měl zahrnovat všechny druhy vnějších hranic.

Setkání na nejvyšší úrovni

Dne 18. listopadu 2016 se v Bruselu uskutečnilo řádné zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci (část vnitřní věci), na kterém českou delegaci vedl první náměstek ministra vnitra Jiří Nováček. Z migračně relevantních témat bylo jednáno o nově představeném systému ETIAS, který po prezentaci Komise Rada přivítala a přesunula další diskusi na expertní úroveň. Debata se též rozvinula okolo výměny informací a interoperabilitě systémů v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí, konkrétně o zlepšení dalších funkcí, které by mohl schengenský informační systém (SIS) nabídnout.

Z pohledu hledání společných řešení se však nejdůležitější stala neformální večeře konaná v předvečer samotného zasedání. Hlavním tématem se stala „flexibilní solidarita“, jakožto možná alternativa pro řešení současného názorového rozkolu mezi členskými státy. Slovenské předsednictví v návaznosti představilo druhou verzi návrhu tohoto opatření, kterou plánuje dále projednat a výsledky předložit na prosincové Evropské radě (15. a 16. prosince).

Kontroly na vnitřních schengenských hranicích

Dále trvá dočasné znovuzavedení kontrol na některých úsecích vnitřních schengenských hranic (do 26. ledna 2017 ve Francii, v níž je navíc vyhlášený stav nouze, dále také ve Švédsko, Dánsko, Německo, Rakousko a přidružené Norsko) na základě článku 29 Schengenského hraničního kodexu podle doporučení Rady z 11. listopadu 2016. Rada na doporučení Komise přijala žádost pěti posledně jmenovaných států na prodloužení provádění kontrol na určitých úsecích vnitřních schengenských hranic o následující tři měsíce, tj. do poloviny měsíce února).

3. Relokace a přesídlování

3. 1. Přesídlování – aktuální informace

Jedním z opatření přijatých v rámci společné dohody EU a Turecka pro řešení migrační krize je také přesídlovací mechanismus syrských uprchlíků z Turecka do EU, a to především princip 1:1 (za každého Syřana, který bude vrácen do Turecka z řeckých ostrovů, bude jiný Syřan přesídlen z Turecka do EU). K přesídlování využijí členské státy primárně své dosud nesplněné závazky, jež učinily 20. července 2015 (aktuálně zbývá přesídlit do EU na základě tohoto schématu cca 9 000 uprchlíků, pro ČR je to 348 osob), případně nevyužitou relokační kvótu – 54 000 osob (pro ČR se jedná o 1 281 osob). V rámci plnění závazků spjatých s dohodou EU – Turecko obdržela Česká

republika dne 15. Července 2016 spisy s daty o 81 syrských uprchlících v Turecku. V současné chvíli jsou prováděny důkladné bezpečnostní prověrky předložených spisů.

3.2. Relokace v rámci dočasných opatření ve prospěch Itálie a Řecka

Implementace relokací jak z Itálie, tak z Řecka ve všech směrech stále vážne a samotná realizace je velmi pomalá. **K 30. listopadu bylo celkově relokováno 7 783 osob z Řecka a Itálie. Z Řecka** bylo ke dni 30. listopadu 2016 relokováno celkem **5 893 osob**. V období od 14. 11. – 29. 11. 2016 došlo k relokaci 430 osob, z toho 167 do Francie, 97 do Rumunska, 96 do Nizozemska, 38 do Litvy, 20 do Norska, 10 na Maltu, 2 do Finska. **Z Itálie** bylo ke dni 30. listopadu 2016 relokováno celkem **1 890 osob**. V období od 14. 11. – 30. 11. 2016 došlo k relokaci 232 osob, z toho 187 do Německa, 45 do Nizozemska.

Ve čtvrtém čtvrtletí 2016 se relokace týkají žadatelů o azyl pocházejících z následujících zemí: Burundi, Eritrea, Mosambik, Bahrajn, Bhútán, Katar, Sýrie a Jemen.¹

3.3. Implementace konceptu hotspots v Itálii a Řecku a plány na posílení azylových systémů těchto zemí

Podle dostupných informací jsou v Itálii oficiálně funkční 4 hotspoty (Lampedusa, Pozzallo, Trapani a Taranto). Řecko v současnosti disponuje 5 funkčními hotspoty (Chios, Lesbos, Leros, Samos a Kos).

V souvislosti s uzavřením dohody EU – TR se významně změnila úloha hotspotů v Řecku – ty nyní slouží jako zajišťovací uzavřená centra, ze kterých by měli být všichni migranti vraceni zpět do Turecka (požádají-li o azyl, bude s nimi nejdříve vedeno azylové řízení). Délka řízení o mezinárodní ochraně dosahuje řádu měsíců, zatímco doba detence je zákonem stanovena na 25 dnů od vstupu na řecké území. Po uplynutí této doby je cizincům povolen pohyb mimo hotspot. Po dobu probíhajícího řízení o mezinárodní ochraně však není (až na stanovené výjimky) povoleno opustit území ostrova, navzdory tomu byla zaznamenána nelegální činnost v této souvislosti. Příliv migrantů/uprchlíků na řecké ostrovy zůstává od uzavření dohody EU-Turecko nízký, denní průměr zůstává nižší než 100 osob.

V posledních měsících byl porovnání s rokem 2015 zaznamenáván **výrazný nárůst počtu migrantů, kteří vstupují do EU přes Itálii (dle údajů UNHCR za měsíc listopad dosahoval denní průměrný počet cca 450 osob oproti cca 100 v roce 2015)**. Mnoho z migrantů, kteří do Itálie připlouvají, však **nespadá do relokačního schématu Unie** (osoby, které spadají do relokace z Itálie, jsou především **eritrejské národnosti, výjimečně syrské**).

V souvislosti s fungováním hotspotů v Itálii a Řecku a implementací dohody mezi EU a TR bylo nominováno celkem 57 českých expertů a proběhlo 49 vyslání za účelem podpory aktivit EASO, další expert zahájí činnost dne 7.12.2016 **Česká republika je pátou neaktivnější zemí z hlediska vysílání expertů do služeb agentury EASO působící v hotspotech v Itálii a v Řecku.**² Před Českou republikou se umístila pouze Francie, Německo, Nizozemí a Velká Británie. V případě Itálie je Česká republika

¹ Aktuální seznam zemí je stanoven na základě dat Eurostatu za druhé čtvrtletí 2016. Jedná se o země, u nichž členské státy EU kladně vyřizují v průměru minimálně 75 % žádostí o mezinárodní ochranu.

² Statistiky porovnávají celkovou délku trvání mise vyslaných expertů v období od 15. 9. 2015 do září 2016. Opětovně potvrzeno dne 29.11.2016 za období 15.09.2015 – 04.11.2016

dokonce druhou nejaktivnější zemí. **Aktuálně působí na žádost EASO 6 expertů Ministerstva vnitra v Řecku a 3 experti v Itálii.**

4. Integrace a komunikace

4.1. Nový Státní integrační program (SIP)

Existence Státního integračního programu (SIP) pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016³ má právní oporu v § 68 až 70 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Dne 2. února 2016 byla mezi Ministerstvem vnitra a Charitou ČR jako generálním poskytovatelem integračních služeb podepsána smlouva pro rok 2016.⁴ Charita ČR předala Ministerstvu vnitra od začátku roku 2016 celkem 151 individuálních integračních plánů pro 313 osob podle nových pravidel SIP a zajišťuje formou subdodávek integrační služby na místní úrovni. Systém je navázán na integrační azylová střediska Správy uprchlických zařízení MV a finančně je program zajištěn již zmíněným usnesením vlády. SIP se týká osob s udělenou mezinárodní ochranou, které přicházejí do České republiky spontánně nebo v rámci přesídlovacího a relokačního schématu. V současnosti se program týká 494 osob, mezi nimiž jsou nejvíce zastoupeni státní příslušníci Ukrajiny, Sýrie, Iráku a Kuby.

Zakázka s názvem „Generální poskytovatel integračních služeb pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou pro období let 2017 - 2019“ má za cíl vybrat na příští tři roky smluvního partnera Ministerstva vnitra, který bude zajišťovat implementaci SIP. Jedná se konkrétně o zajištění integrace osob s udělenou mezinárodní ochranou na lokální úrovni prostřednictvím přímé práce s klientem.

Vláda vyhlášení této zakázky včetně ustavení výběrové komise schválila dne 31. 8. 2016. Nabídky je možné zasílat do 15. 12. 2016.

4.2. Analýza nálad veřejnosti a komunikační aktivity

V souvislosti s aktuální migrační situací probíhá pravidelné informování ve všech oblastech, souvisejících s problematikou migrace. Informační aktivity jsou cíleně zaměřeny na mediální výstupy – TV, rozhlas, noviny, časopisy, propagační materiály.

³ Vláda projednala a dne 20. listopadu 2015 schválila usnesení č. 954 o SIP pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících s platností od 1. ledna 2016.

⁴ Podle usnesení vlády je až do konce roku 2018 dokončován asistenční integrační program pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou, které vstoupily do programu do konce roku 2015. Jedná se o 338 osob, mezi nimiž mají nejvyšší zastoupení občané Kazachstánu, Ukrajiny, Běloruska a Uzbekistánu.